

Může být katolický kněz členem agrární strany?

Příspěvek k životním osudům Františka Jana Kroihera

Pavel Marek

Jako téma svého příspěvku¹ jsem zvolil epizodu z dějin českého politického katolicismu na přelomu 19. a 20. století. Jak víme, procházel tehdy nejen složitým vnitřním vývojem, ale musel také čelit útokům ze strany politických konkurentů. Proto jsou jeho dějiny v tomto období naplněny řadou tiskových šarvátek, polemik a výměn názorů. Jedno z těchto střetnutí jsem vybral, a sice polemiku mezi katolickým zemědělským tiskem a novinami agrární strany z let 1906-1912, v níž byly řešeny některé zásadní otázky jako např. vztah státu a církve, charakter společnosti, oprávněnost existence politických stran na konfesijním principu atd. – a také se zvažovalo, zda může být katolický duchovní členem agrární strany.

Domnívám se, že návrat k látce staré zhruba jedno století nemusí být neúčinný, alespoň z hlediska tvrzení, s nímž se v tehdejší době relativně často setkáváme, resp. byl to hlavní argument radikální frakce reformního hnutí katolického duchovenstva, když se rozhodlo založit národní církev, že totiž katolická církev je nereformovatelná, je to strnulý a konzervativní kolos, který se názorově nepohne, i kdyby se duchovenstvo snažilo sebevíc o nápravu nedostatků a problémů. Vývoj v církvi šel pomalu, ale jistě – reflexe jejích současných postojů v řadě otázek ukazuje, že co bylo pro její vysokou hierarchii před sto lety nepřijatelné, zavánělo herezí, a neslo stopy liberálního myšlení, dnes se považuje za přijatelné řešení, možná i optimální pozice.

Protože předmětem našeho zájmu je žurnalistický boj, zápas, utkání, je myslím legitimní, abychom si v první části našeho výkladu představili protivníky, politické hráče, soupeře, a rekonstruovali názory, jimiž se v mediální přestřelce prezentovali.

První stranou na politickém kolbišti byl politický katolicismus v Čechách reprezentovaný tiskovými orgány jeho zemědělské složky, Sdružení českých katolických zemědělců, *Selským listem* a *Venkovanem*. Pokud bychom na základě této informace dospěli k závěru, že se jednalo o periferního mluvčího katolických zájmů, byli bychom na omylu. Katolické politické strany v Čechách procházely na počátku 20. století velmi komplikovaným vývojem, jehož důsledkem byl ve

---

¹ Tento příspěvek vznikl v rámci plnění grantového úkolu GAČR č. 409/05/2726. Autor mu ponechává ráz ústního konferenčního vystoupení, které doplňuje o poznámkový aparát.

skutečnosti rozklad organizačních struktur, jak křesťansko sociální, tak Národní strana katolická existovaly více na papíře než v realitě, a jejich předáci se marně snažili dospět k nějakému konsensu; jedno smířovací jednání za druhým troskotalo, předáci se v tisku obviňovali z neochoty sjednotit své řady a následovat Moravu, kde se katolíkům vedeným Mořicem Hrubanem a Janem Šrámkem dařilo a zejména křesťanství sociálové budovali základy moderní masové politické strany. Naděje svitla až v roce 1906, tedy v době, o které budeme hovořit. V českém prostředí se poprvé podařilo, byť na přechodnou dobu, sjednotit politický katolicismus a předchozí tři stínové strany fúzovaly do Strany katolického lidu. Z hlediska dějin politického katolicismu u nás se jednalo o průlom, inspirovaný německým Centrem,² nejen z hlediska vytvoření jednotné katolické strany integrující konzervativní a sociálně orientovaný proud, ale i v ohledu náboženském: strana otevírala svou náruč všem křesťanům, pochopitelně teoreticky jak v pohledu konfesijním, tak nacionálním. Tohoto sjednocení bylo dosaženo především díky tlaku z venkova, resp. ze strany rolníků reprezentovaných Sdružením českých katolických zemědělců. Jeho hybnou silou byli bývalí předáci z okruhu levice křesťansko-sociální strany bratři Václav a Josef Myslivcovi, k nimž se brzy připojil organizačně velmi zdatný, ale kontroverzní Emanuel Jungr. Těmto politikům se podařilo transformovat křesťansko sociální hnutí s dělnickou členskou základnou v politický proud reprezentující především zájmy rolníků jako početně nejsilnější členské vrstvy. Nezůstali pouze u založení strany, ale v letech 1906-1910 ji zcela ovládli, takže nakonec výsledkem těchto procesů byl nový rozklad a Strana katolického lidu se po roce 1910 rozpadla tentokrát dokonce do čtyř subjektů, které nevynechaly jedinou příležitost ke vzájemné polemice.

Za těchto okolností názory prezentované v katolickém zemědělském tisku představují oficiální názor stranických elit, stanovisko českého politického katolicismu a s ohledem na jisté vazby na církevní struktury v řadě věcí i názor katolické církve. Zmíněná tisková polemika s novinami agrární strany byla vyvolána skutečností, že zhruba v polovině prvního desetiletí 20. století se v agrární straně aktivizovala skupina agilních katolických kněží, která se s názory politického katolicismu rozcházela. Proto si tuto frakci - reprezentující proud katolického agrarismu - nyní představme jako avizovaného protihráče.

---

² Deutsche Zentrumsparlei (zal. 1870), srov. např. Becker, Winfried – Buchstab, Günther – Doering-Manteuffel, Anselm – Morsey, Rudolf (Hrsg.): *Lexikon der Christlichen Demokratie in Deutschland*. Paderborn – München – Wien – Zürich 2002, s. 694-699 – tam je uvedena další literatura. Ritter, Gerhard A.: *Die deutschen Parteien 1830-1914*. Göttingen 1985, s. 51-59. Fenske, Hans: *Deutsche Parteiengeschichte. Von Anfängen bis zur Gegenwart*. Paderborn–München–Wien–Zürich 1994, s. 128-134. Hofmann, Robert: *Geschichte der deutschen Parteien. Von der Kaiserzeit bis zur Gegenwart*. München–Zürich 1993, s. 94-108. Fricke, Dieter (Hrsg.): *Die bürgerlichen Parteien in Deutschland*. Bd. 2. Berlin 1970, s. 879-907. Týž: *Lexikon zur Parteiengeschichte*. Bd. 4. Köln 1986, s. 552-573.

Domnívám se, že není třeba nějak podrobně evokovat historii agrárního hnutí a sledovat jeho politizaci, která vyústila v r. 1899 v založení agrární strany v Čechách, která v roce 1905 fúzovala s agrární stranou na Moravě a v následujících desetiletích mílovými kroky kráčela nejen k naplnění známého Švehlova hesla „Venkov jedna rodina“, tedy k vytvoření masové politické strany, ale také vytvářela předpoklady pro to, aby se mohla stát za první republiky nejsilnější politickou stranou meziválečného čs. stranicko-politického systému. Spíše je důležité si uvědomit, že se jednalo o stranu nacházející se v prudké expanzi, v rozvoji a rozmachu, přičemž jí nahrávaly celkové sociálně-ekonomické poměry v zemi, resp. sociálně nejisté postavení obyvatelstva, kterému na venkově nabídl pomocnou ruku, ono se jí chopilo a šlo za ní. Avšak její cesta za vytyčeným cílem ovládnutí českého venkova nebyla bez problémů a překážek, brzy se ukázalo, že tou největší je politický katolicismus, který přicházel se sociálně laděným programem a proti ideologii agrarismu postavil silnou ideologii katolicismu. Nesmí nás svádět na falešnou stopu skutečnost, že z tohoto souboje opticky vycházeli vítězně agrárníci, alespoň soudě podle výsledků dosažených ve volbách převedených do zastoupení poslanci na zemském sněmu a na vídeňské říšské radě. Volební výsledky katolíků byly z hlediska celkového počtu získaných hlasů pro ně poměrně solidní, ale volební systém s užšími volbami je znevýhodňoval, resp. umožňoval, aby proti nim vznikaly volební dohody stran, známé protikatolické bloky, které politický katolicismus izolovaly a např. v říšských volbách v r. 1911 v Čechách mu připravily drtivou porážku: na říšskou radu se nedostal ani jeden poslanec kandidující za katolické politické strany. Agrárníci zpočátku v politickém katolicismu viděli vážného soupeře, což jasně dokumentují okolnosti založení Sdružení českých katolickým zemědělců, které bylo vnímáno jako zárodek budoucí katolické agrární strany, a neustálá konkurence katolických stran s agrárníky na venkově v hospodářské sféře, při zakládání hospodářských organizací, zejména nákupních a spotřebních družstev a peněžních spolků, Kampeliček a Raiffeisenek.

Právě do tohoto kontextu politického soupeření katolíků a agrárníků je nutno vsadit zmíněnou skutečnost, že se na předních místech v agrární straně, v jejím nejužším vedení a na pozicích zemských a říšských poslanců objevilo několik katolických kněží. Katolický tábor tuto skutečnost vnímal jako anomálii. Pokud totiž budeme od poloviny 19. století hledat v personální rovině nositele zájmů katolického tábora, tj. katolické politiky, organizátory a v období honoračního stranictví první poslance, zjistíme, že se jednalo v drtivé většině o kněze, faráře, ale hlavně o kanovníky, v období do 90. let bychom mezi nimi našli příslušníky šlechty, a teprve od 90. let, v souvislosti s expanzí křesťanského socialismu, se v omezené míře na vedoucích místech v katolických organizačních strukturách objevují i laikové lidového původu.

Kněz tedy reprezentoval dominantní postavu vůdce, která dávala aktivitám hlavní impuls, zastřešovala je a zajišťovala jejich katolický ráz. Proto je zcela

přirozené, že v obecném povědomí katolické veřejnosti byla pevně zabudována představa, že duchovní patří do katolické politické strany nejen proto, že je katolickým knězem, ale také duchovním vůdcem katolického lidu své farnosti, vzorem a příkladem, který působí jak svým slovem, tak svým jednáním. Náhle je katolická veřejnost konfrontována se skutečností, že katolický kněz je předním funkcionářem agrární strany, ba co více, prezentuje se názory, které jsou v rozporu s oficiálními postoji církve, resp. jejího reprezentanta a do jisté míry i mluvčího, politického katolicismu.

Kdo tvořil tento agrární katolický proud ve Švehlově straně? Tak v první řadě k němu patřili řadoví venkované, zemědělci, sedláci, domkáři, jejichž katolická orientace jim nebránila v členství v agrární straně. Vedle nich se ve straně etablovali také katoličtí kněží, kteří svůj vstup do strany zdůvodňovali přesvědčením, že kněz musí stát na straně svých farníků, musí jít s katolickým lidem, a je-li celá osada v agrární straně, osamocený kněz přece nemůže být členem katolicko-národní nebo křesťansko-sociální strany. To by jej v jeho farnosti lidsky znemožnilo a oslabilo jeho pastorační působení.³

Mluvčím a reprezentantem této frakce byla skupina kněží patřící ke stranické elitě.⁴ Tvořilo ji v podstatě pět kněží – dr. Isidor Zahradník, František Blahovec, Jan Vacek, dr. František Hnídek a František Jan Kroiher. Nejznámějším z nich je Isidor Zahradník, řadový kněz-premonstrát, poslanec říšské rady, v Kramářově všenárodní koalici v r. 1918 ministr železnic a potom ředitel Hypoteční banky. S katolicismem se rozcházel postupně, zdá se, že zlom se u tohoto ctižádostivého a sebevědomého kněze dostavil v roce 1906, kdy se ucházel o místo opata, ale žádný z 60 strahovských volitelů mu nedal svůj hlas. Ani agrárníci to s ním neměli lehké, před válkou vystoupil z jejich poslaneckého klubu na říšské radě a vedl s nimi veřejné polemiky, než se kauza urovnala. Po roce 1918 patřil společně se svým bratrem, rovněž knězem, více ale lidovým spisovatelem Bohumilem, k radikálnímu křídlu hnutí katolického duchovenstva, někteří o něm dokonce uvažovali jako o hlavě nové národní církve. Tehdy se také oženil, přešel do CČS a po tzv. pravoslavné krizi se v polovině 20. let ocitl v čele Ústřední rady České náboženské obce pravoslavné a podílel se na počátcích budování české pravoslavné církve. O zemských nebo říšských poslancích strany Blahovcovi, Vackovi a Hnídkovi toho zatím mnoho nevíme, zde bude třeba kontury jejich obrazu zpřesnit. Zdá se, že nejzajímavější postavou je však jihočeský duchovní František Jan Kroiher, muž, jehož však dnes znají pouze specialisté na církevní nebo politické dějiny konce 19. a první poloviny 20.

---

³ Chrudimský katecheta dr. František Hnídek na toto téma řekl: „Povinností kněze však jest býti učitelem lidu a pečovati o jeho blaho duševní i tělesné. Proto mne vidíte v řadách strany agrární. A kdybych v ní nestál, považoval bych to za zpronevěru svému povolání.“ *Katolický kněz o klerikalismu. Zájmy jihu*, r. 4, č. 11, 18. 3. 1911, s. 1.

⁴ *Agrární kněží!* Venkovan, r. 2, č. 17, 25. 2. 1909, s. 1. *Zasláno d.p. p. Janu Vackovi, faráři v Blažejově.* Selský list, r. 6, č. 20, 13. 2. 1908, s. 11.

století. Dosud bývá na katolické půdě vnímán jako kontroverzní postava. Domnívám se však, že přesto a nebo právě proto, si zaslouží pozornost. Kontroverzní znamená být něčím odlišným od běžného úzu, vyznačovat se zvláštností, jiným pohledem a přístupem, originalitou, jež není obecně přijímána, jít proti hlavnímu proudu. Zastavme se u této osobnosti podrobněji už proto, neboť právě jí připadla v naší rekonstrukci tiskové polemiky hlavní role. Připomeňme si hlavní data z jejího života v podobě slovníkového hesla.

František Jan Kroihner (2. 12. 1871 Rojšín-17. 6. 1948 Ledenice) se narodil v početné rodině jihočeského rolníka.⁵ Po absolvování gymnázia v Rychnově n. K. a v Českých Budějovicích (maturita 1889) jeho cesta vedla na českobudějovické teologické učiliště. Studia završil vysvěcením na kněze (1894). Jako kaplan působil nejprve v Blatné, za dva roky byl přeložen do Borovan, kde zůstal 18 let do r. 1914. Zbývající léta aktivní kněžské služby prožil v Ledenicích jako farář a děkan (od r. 1916), v r. 1937 se stal titulárním kanovníkem českobudějovické katedrální kapituly. Jako kněz se příkladně zapojil do života obce, zasedal v obecním výboru, byl předsedou místní školní rady a starostou prosperující Kampeličky. Místní rámec přerostla Kroihnerova angažovanost v kněžské stavovské organizaci. V l. 1902-1907 a 1918-1921 působil ve funkcích jednatele a předsedy Jednoty českého katolického duchovenstva, v červnu 1919 vedl kněžskou delegaci do Říma k papeži Benediktu XV., která se pokoušela prosadit svůj program reformy římskokatolické církve. Od poloviny 90. let 19. století patřil mezi přední organizátory české Katolické moderny; náležel k radikálnímu křídlu rozvojistů. Největší popularitu mu však přinesla politická práce v agrární straně. Jak už bylo řečeno, před 1. sv. válkou se řadil k vůdčí elitě strany a po vzniku republiky se stal nejprve poslancem Revolučního Národního shromáždění a v l. 1920-1938 působil jako senátor. Kroihner patří mezi nejvýznamnější organizátory agrárního družstevnictví, zejména lidového peněžnictví (Kampeliček). Od r. 1903 se čtyři desítky let podílel na řízení Ústřední jednoty hospodářských družstev (místopředseda), v meziválečném období zasedal ve vedení Centrkooperativu, Zemědělské záložny, Agrární banky, Noviny atd. Vynikal nejen jako organizátor, vtipný a pohotový řečník a diskutér, ale se zájmem byla čtena také jeho politická žurnalistika a historické příspěvky týkající se třicetileté války. Hojně psal do Venkova, Zemědělských družstevních listů, Naší Kampeličky, Pošumaví a zejména Pošumavského kraje. Výbor z jeho úvodníků, komentářů a fejetonů vyšel pod názvem *Články a úvahy Františka*

---

⁵ Viz Marek, Pavel: *Senátor agrární strany František Jan Kroihner*. Jedná se o příspěvek přednesený na mezinárodní konferenci nazvané Osobnosti agrární politiky v 19. a 20. století, kterou pořádalo Slovácké muzeum Uh. Hradiště, HÚ AV ČR Brno a Masarykův ústav AV ČR v Uherském Hradišti ve dnech 24.-25. 5. 2006. Tam jsou uvedeny prameny a literatura ke zkoumání Kroihnerovy osobnosti. Příspěvky z konference budou publikovány v tištěném sborníku.

Kroihera ve dvou svazcích v l. 1931 a 1936. Ukázky osobitého humoru shrnuje kniha *Šťovíček Jana Kroihera* (Praha 1938).

Z toho, co bylo řečeno, myslím jasně vyplývá, že Kroiher byl schopným člověkem s předpoklady pro politickou práci. Přestože to popíral, na počátku 20. století jsme jej průkazně doložili jako aktivistu usilujícího o organizaci katolického rolnictva a v podstatě až do roku 1905⁶ je jeho obraz v katolickém tisku pozitivní. Tak např. v roce 1903 jej *Selský list* chválí jako kněze „cele oddaného lidu“ a oceňuje jeho práci pro „povznesení venkovského zemědělského lidu: „Katolické kněžstvo chová ve svých řadách mnoho takových mužů, kteří, třeba ne tak obsáhle, ale v tichosti ve svém působišti přece pro lid sobě svěřený zdárně působí.“ Vyzdvihuje skutečnost, že v praxi realizuje moderní zásadu kněžské pastorační, kdy kněz působí nejen pro blaho věčné, ale i časné.⁷

Tato skutečnost se však rázem změnila, když Kroiher po roztržce mezi zemědělci vstoupil do agrární strany a stal se horlivým propagátorem a posléze funkcionářem ústředí agrárního družstevnictví Ústřední jednoty. Katolický tisk začal systematicky budovat nový, negativní Kroiherův obraz na pozadí charakteristiky celé agrární strany jako politické organizace, která se sice ústy svých vrcholných předáků prezentuje jako tolerantní vůči náboženství, ale v praxi dokazuje, že stojí na pozicích liberalismu a její tisk je naplněn protikatolickými postoji a protináboženskými útoky,⁸ v nichž vyniká zejména nestydatý Alfons Šťastný, apoštol českého ateismu.⁹ Kroiher a ostatní kněží svým příklonem k agrární straně objektivně vyjadřují souhlas s její protináboženskou politikou, nestavějí se aktivně proti ní, k jednotlivým útokům a lžím o katolících uveřejňovaným v agrárním tisku mlčí.¹⁰ On i jeho kolegové se nechávají agrární stranou využívat jako beranidla proti katolicismu a slouží jí jako zástěrka a agitační vějička. Agrárníci je takticky postavili na vedoucí místa jen proto, aby dokázali, že jejich strana není proti náboženství a že tedy rolníkům nic nebrání v tom, aby do ní vstupovali.¹¹ Kroiher je sice knězem, ale má svobodomyšlné

---

⁶ Srov. *Z Opočnice*. *Selský list*, r. 3, č. 15, 12. 1. 1905, s. 2. – V roce 1904 došlo k založení samostatné katolické organizace zemědělců poté, když se dosud jednotný proud rozpadl v důsledku rozporů týkajících se zastoupení katolického rolnictva ve vedení rolnického sdružení. Vznik dvou organizačních složek vytvořil předpoklady pro jejich vzájemné střety.

⁷ *Ocenění prací d.p. Františka Jana Kroihera, kaplana v Borovanech*. *Selský list*, r. 2, č. 3, 14. 11. 1903, s. 6.

⁸ *K jakým koncům dospěje kněz*. *Selský list*, r. 9, č. 21, 16. 2. 1911, s. 4. *Jak píše ústřední orgán české agrární strany pro jižní Čechy o pastýřském listu*. *Selský list*, r. 9, č. 22, 23. 2. 1910, s. 4. *Pány čtenáře své*. *Selské listy*, r. 9, č. 30, 20. 4. 1911, s. 4.

⁹ *Z agrární strany*. *Selský list*, r. 4, č. 9, 30. 11. 1905, s. 4-5.

¹⁰ *Pěkné přirovnání*. *Cep*, r. 4, č. 35, 2. 9. 1910, s. 2. *D.p. Kroiherovi*. *Selský list*, r. 9, č. 10, 1. 12. 1910, s. 4.

¹¹ *Neklamte lid!* *Selský list*, r. 4, č. 46, 16. 8. 1906, s. 2. *Agrární kněží*. *Venkovan*, r. 2, č. 17, 25. 2. 1909, s. 1. *Zasláno velebnému pánu Františku Kroiherovi, kaplanu v Borovanech*. *Selský list*, r. 7, č. 23, 4. 3. 1909, s. 1-2. *Socialisté chválí katolického kněze*.

názory, tvrdí, že náboženství patří jen do kostela, staví se proti katolickým politickým stranám a katolickým organizacím,¹² je to ve skutečnosti rozbíječ jednoty katolíků, který za peníze zradil kněžstvo¹³ a svádí rolníky svým příkladem na špatnou cestu, tj. do jícné agrární strany.

Jaká pravda stojí za touto trestí katolické žurnalistiky? Byl Kroihner opravdu novodobým kacířem, pro katolický tisk zcela nepochopitelně, stejně jako ostatní jihočeští kněží, pod ochranou svého biskupa Josefa Hůlky?¹⁴ Rozmotávat klubko jednotlivých tvrzení v konkrétních kauzách probíraných tiskem a oddělovat od sebe zrna od plev, skutečnost od fikce, vědomý a nevědomý klam od reality je nemožné, nejen pro časový odstup od událostí, ale také pro odlišnou politickou kulturu, dobový úzus a charakter politické komunikace ve srovnání s dneškem. Kroihner útoky na svou osobu odmítal, jednotlivá tvrzení popíral a uváděl je na správnou míru. Pokusme se o reflexi jeho názorů a postojů v kontextu vyjádření a projevů také dalších reprezentantů katolicismu v české agrární straně.

V prvé řadě obhajoval agrární stranu a odmítal, že by byla protikatolickou; kdyby prý tomu tak skutečně bylo, okamžitě by z ní vystoupil.¹⁵ Agrární strana chápe náboženství jako privátní (soukromou) záležitost každého člověka,¹⁶ zájemce o vstup do svých řad se neptá na jeho vyznání, ale na souhlas s jejím programem. Je nábožensky snášenlivá a tolerantní jak vůči katolíkům, tak i jiným vyznáním, neboť sleduje prospěch celého národa a nedělá rozdíly mezi lidmi. „Ctím přesvědčení jiného, ale chci, aby bylo ctěno i mé přesvědčení. Je věcí každého člověka, zda je horlivý nebo vlažný v náboženských otázkách, nikdo ho nemůže oceňovat, soudit, dávat na tomto základě privilegia nebo ho pronásledovat. I my v agrární straně jsme katolíci a nelze dělat rozdíly mezi katolíky agrární strany a katolické strany, nejsou nadkatolíci a podkatolíci.“ Pokud se agrární strana angažuje v náboženských otázkách, pak jí jde o otázku jeho zneužívání, tj. klerikalismus.¹⁷ Zásadně odmítá snahy po získání moci na základě manipulace s náboženskými otázkami. Jestliže tvrdí, že náboženství je soukromou záležitostí

Selský list, r. 7, č. 25, 18. 3. 1909, s. 4. *Agitátora pro lapání agrárních hejlů*. Selský list, r. 9, č. 1, 29. 9. 1910, s. 4. *Moravští kněží proti Kroihnerovi*. Právo, r. 4, č. 40, 7. 10. 1910, s. 2.

¹² *Že nejen u nás, ale i na Moravě*. Selský list, r. 4, č. 43, 26. 7. 1906, s. 3.

¹³ „*Nejhanebnějším člověkem je zrádce, co říci teprve o knězi, který zradiv své vlastní přesvědčení, zrazuje i své spolubratry a katolický lid věřící. Ať nenosí kněžského roucha, kdo ho není hoden.*“ *Moravské kněžstvo proti P. Kroihnerovi*. Venkován, r. 3, č. 3, 13. 10., s. 3.

¹⁴ *Něco o P. Kroihnerovi*. Venkován, r. 3, č. 45, 8. 9. 1910, s. 2. *Moravští kněží proti Kroihnerovi*. Právo, r. 4, č. 40, 7. 10. 1910, s. 2. *P. Kroihner*. Venkován, r. 4, č. 7, 15. 12. 1910, s. 3.

¹⁵ *O čem agrárníci důvěrně jednali*. Selský list, r. 5, č. 19, 7. 2. 1907, s. 3-4. *Ještě slovo k dohodě s agrárníky*. Selský list, r. 7, č. 13, 24. 12. 1908, s. 2. *Náboženství z nouze*. Selský list, r. 10, č. 9, 23. 11. 1911, s. 1-2.

¹⁶ *Politika a náboženství*. Selský list, r. 4, č. 41, 12. 7. 1906, s. 4. *Jak se to rýmuje*. Selský list, r. 4, č. 42, 19. 7. 1906, s. 4.

¹⁷ *Katolický kněz o klerikalismu*. Zájmy jihu, r. 4, č. 11, 18. 3. 1911, s. 1. *K jakým koncům dospěje kněz*. Selský list, r. 9, č. 21, 16. 2. 1911, s. 4.

lidí, neznamená to, že náboženské otázky mají zmizet z veřejného života. Ve veřejném dění má figurovat, avšak v tom smyslu, že je povinností státu náboženství chránit („Ale náboženství jest nám také věcí veřejnou potud, že stát jest povinen každého člověka v jeho náboženském přesvědčení chrániti.“) Církev má právo veřejně poučovat o náboženských otázkách a usilovat o mravní povznesení lidu. Agrární strana nechává církve bez povšimnutí tam, kde je její vlastní pole působení, tj. ve věcech nadpozemských. Agrární tisk neútočí na kněze z principiálních důvodů, ale pouze vrací to, čeho se jí dostalo. Kněží rozbíjejí naši nepolitickou organizaci, proto nám nezbyvá nic jiného, než se bránit.

Kroiher zásadně odmítal klerikalismus,¹⁸ proto také vystupoval proti politickému katolicismu jako jeho ztělesnění („Kdo nechce, aby náboženství vtahováno do politiky slouží mu více a lépe, než ten, kdo ve jménu náboženství chce vésti politiku“).¹⁹ Tvrdil, že knězi nemůže nikdo diktovat a přikazovat, v jaké má být straně a koho volit. „Katolíkem je ten, kdo je pokřtěn a ne kdo ke které straně patří.“ Od konstatování, že „v katolických stranách jsou lidé proskribováni za svůj názor na věc, neboť musí mít názor oficiální, tj. biskupský“, přešel k tvrdé kritice českých křesťanských sociálů. Na tvrzení, že katolický kněz patří do křesťanské strany, odpovídá otázkou: „Ale kde ji nalézt? To bych musel snad do Německa, do Centra, s jehož zásadami [...] souhlasím. U nás v Rakousku však takové strany není.“²⁰ Česká křesťansko-sociální strana si osobuje právo být jediným hlasatelem a vykladačem křesťanského světového názoru a nejráději by všechny ostatní křesťany vyhladila. Křesťanští socialisté na křesťanství nestačí, někteří důvěrníci jsou nemožní díky svému rozchodu s vírou, jiní byli v minulosti v politické straně nepřátelské katolíkům. Ve straně se necítí zásada lásky k bližnímu, jsou tu hádky a různice, vládne tu nevděk k vykonané práci. Je to mstivá strana, která je lidu špatným příkladem. Funkcionáři jsou chamtivci, šarlatáni a političtí makleři, mezi nimiž vynikají bratři Myslivci a Jungr, diktátoři a hrobaři katolického politického hnutí. Je to havraní společnost, služebníci rakouské byrokracie a šlechty. („Do boje proti černé vládní partaji, proti straně a z církve vystouplým utečencům“. „Lide venkovský, ostříhej svá náboženská, národní, hospodářská i politická práva, jež ti mají býti uzmuta černou partají.“)²¹

---

¹⁸ Zdálo se mu, že katolické politické strany využívají náboženství k politické agitaci: „Zneužíváte všeho, co jest lidu svatým... neštítíte se proto do politického boje vtáhnouti i to, co je lidu nejsvětějším - kříž. Zatahujete kříž do zakouřených hospod a politického reje, ač je určen na posvátná místa“.

¹⁹ Redaktor Jungr proti knězi Blahovcovi. *Zájmy jihu* r. 4, č. 2, 14. 1. 1911, s. 3-4. *Kněz beranem proti nám*. *Selský list*, r. 4, č. 43, 26. 7. 1906, s. 3.

²⁰ V reakci na výzvu z katolického tábora, aby se vrátil, reagoval výrokem, v němž se zrcadlí rozštěpenost katolické politiky: “Zveš mne k vám. Ke komu půjdu? Kdybych se přidal k Myslivcům, nebudu dobrým katolíkem v Čechu, kdybych šel s druhými, bude na mne útočeno oficiálně“. *Vdp. Fr. Roubíkovi, superioru v Klatovech*. *Zájmy jihu*, r. 3, č. 39, 24. 9. 1910, s. 1-2. *Povedlo se*. *Selský list*, r. 9, č. 1, 29. 9., s. 4.

²¹ *Do boje za svatý kříž!* *Zájmy jihu*, r. 4, č. 16, 22. 4. 1911, s. 1. *Křesťanští sociálové proto biskupu Hůlkovi*. *Zájmy jihu*, r. 4, č. 13, 1. 4. 1911, s. 4-5. *Katolický kněz-poslanec proti klerikálům*. *Cep*, r. 5, č. 14, 7. 4. 1911, s. 2-3.

Zásadní otázkou bylo pro Kroihera zdůvodnění, proč má být kněz členem agrární strany. Tvrdil, že kněží spolupracovali s agrární stranou v otázkách hospodářských, proto je logické, že chtějí jít s ní i v otázkách politických.

Přijímáme agrární program. Chceme rolníkům pomáhat. Místo kněze je mezi utlačovanými, a to jsou rolníci. Vždyť my z velké části z vás jsme vyšli a musíme být s vámi [...] žijeme s vámi. Venkov zaostává v hospodářské, sociální a politické oblasti. Přicházíme ne jako stav, ale jako jednotlivci. Nechceme být v čele, ale jako řadoví členové. Kněžstvo a lid nelze od sebe oddělovat. V agrární straně chceme sledovat a usměrňovat vývoj tak, aby se nedostala nábožensky na scestí.²²

Pokud se podíváme na celou casu střetu politického katolicismu s katolickým agrarismem z jistého nadhledu, pak je zřejmé, že se tu vlastně ocitáme uprostřed sváru dvou protikladných a neslučitelných názorových proudů. První koncepce (politického katolicismu) tvrdila, že náboženství je pro společnost základní orientační silou, která pokládá základy pro vytváření katolické společnosti a je nositelem tolika pozitivních hodnot, že je třeba otázky víry, katolické církve a katolické společnosti bránit všemi prostředky, včetně politických, proti všem, kteří tyto hodnoty neuznávají. Její umírnění odpůrci²³ (katolíci v agrární straně) naopak tvrdili, že náboženství je věcí soukromou, privátní, „kříž patří do kostela a ne na prapor politické strany“. Společnost je tvořena všemi občany bez ohledu na konfesi, která rozděluje, ideálem je vybudovat společnost laickou, občanskou, oddělit církev od státu, vyloučit církevní život z života veřejného.

Pokud jde o postoje politického katolicismu, jejich základem byla pochopitelně oficiální politika římskokatolické církve tohoto období. Je nutno si uvědomit, že díky rychlé expanzi industriální společnosti se ocitla v ohrožení a pokud nechtěla ztratit své postavení, musela reagovat. Dnes se česká katolická historiografie, jak se zdá, přiklání k názoru, že se bránila tzv. ghetizací, ocitla se v defenzívě a tak se stahovala a uzavírala, vytvářela osobitý svět katolicismu s zvláštním milieu. Nám se zdá, že je to pouze jeden z aspektů jejího chování v této době, přičemž zmíněnou ghetizaci považujeme spíše za projev dobových obecných společenských trendů, které v celém středoevropském prostoru směřovaly k vytváření sloupové struktury společnosti. Převládajícím trendem byla podle našeho názoru aktivní reakce, která měla svou navzájem propojenou vnitřní a vnější stránku. Vnitrocírkevní opatření jsou obecně vnímána jako kontroverzní kroky spojené především s pontifikáty papežů Pia IX. (1846-1878) a

---

²² *Sjezd československých agrárníků v Praze*. Selský list r. 3, č. 33, 19. 5. 1905, s. 3-4.

²³ Pohled umírněných však mnohdy překřičeli radikálové z okruhu socialistických stran, volnomyšlenkáři a bezvěrci, pro něž náboženství patřilo na smetiště lidských dějin. Jedinci tohoto ražení se nacházeli i v agrární straně.

Pia X. (1903-1914)²⁴ a označovány jako tzv. ultramontanismus.²⁵ Jednalo se o novou ortodoxii, návrat k osvědčeným hodnotám minulosti, snahu církev shora stmelit na bázi neotomismu a podnitit všechny věřící k aktivní obraně proti nepřátelům z liberálních kruhů.²⁶ Alternativu k oficiální politice Říma pak představují evropští katoličtí modernisté, kteří chtějí znovu oslovit masu ve jménu nové katolizace na bázi vstřícnosti vůči novému světu, který kolem nich vznikl. Předkládají program reforem římskokatolické církve, která se musí zbavit některých dobou překonaných archaismů teologického i organizačního rázu.²⁷

---

²⁴ Srov. Gelmi, Josef: *Papežové*. Praha 1994, s. 239-247, 252-258. Hasler, August Bernhard: *Pius IX. (1846-1878), päpstliche Unfehlbarkeit und I. Vatikanisches Konzil. Dogmatisierung und Durchsetzung einer Ideologie*. Bd. 1, 2. Stuttgart 1977. 400 s. + s. 402-627. Zinnhobler, Rudolf: *Pius IX. in der katholischen Literatur seiner Zeit*. In: Schwaiger, Georg (ed.): *Konzil und Papst. Historische Beiträge zur Frage der höchsten Gewalt in der Kirche*. Festgabe für Hermann Tüchle. Paderborn 1975, s. 387-432. Schmidlin, Josef: *Papstgeschichte der Neuesten Zeit*, 3. München 1936, s. 138-169. Schwaiger, Georg: *Papstum und Päpste im 20. Jahrhundert*. München 1999, s. 105-168. Matt, Leonard von – Vian, Nello: *Pius X. Würzburg* 1954. 232 s.

²⁵ Raab, Heribert: *Zur Geschichte und Bedeutung des Schlagwortes „ultramontan“ im 18. und frühen 19. Jahrhundert*. In: *Historisches Jahrbuch* 81, 1962, s. 159-173. Wandruszka, Adam – Urbanitsch, Peter (Hrsg.): *Die Habsburgermonarchie 1848-1918*, 4. Die Konfessionen. Wien 1995, s. 155-160. Steimer, Bruno (Hrsg.): *Lexikon der Kirchengeschichte*. Bd. 2. Freiburg-Basel-Wien 2001, s. 1670-1673.

²⁶ Významnou roli tu sehrál zejména 1. vatikánský koncil (1869). Srov. Jedin, Hubert: *Kleine Konziliengeschichte*. Freiburg-Basel-Wien 1978, s. 105-126. Schatz, Klaus: *Vaticanum I. 1869-1870*. Bd. 1-3. Paderborn-München-Wien-Zürich 1992-1994, 300, 405, 358 s. Alberigo, Giuseppe u.a (Hrsg.): *Geschichte der Konzilien*. Vom Nicaenum bis zum Vaticanum II. Düsseldorf 1993, s. 386-412. Gutschera, Herbert – Maier, Joachim – Thierfeld, Jörg: *Geschichte der Kirchen*. Freiburg-Basel-Wien 2003, s. 286-289. Steimer, Bruno (Hrsg.): *Lexikon der Kirchengeschichte*. Bd. 2. Freiburg-Basel-Wien 2001, s. 1701-1711. – Tam je uvedena další literatura.

²⁷ Ke katolickému modernismu srov. nejnověji Marek, Pavel: *Český katolicismus 1890-1914*. Kapitoly z dějin českého katolického tábora na přelomu 19. a 20. století. Olomouc 2003, s. 279-484. – Tam je uveden také přehled zahraniční a domácí literatury k tématu. Viz též *Die Habsburgermonarchie 1848-1918*. Bd. 4. *Die Konfessionen*, s. 155-168. Weitlauff, Manfred: *Modernismus als Forschungsproblem*. Zeitschrift für Kirchengeschichte 93, 1982, s. 312-344. Týž: *Kirche zwischen Aufbruch und Verweigerung*. Stuttgart–Berlin–Köln 2001, s. 498-544. *Sacramentum Mundi. Theologisches Lexikon für die Praxis*. Bd. 1. Freiburg 1967, s. 115-119; Bd. 7, s. 367-368. Vogel, Jiří: *Herman Schell, apologeta a dogmatik*. Brno 2001. 196 s. Trippen, Norbert: *Theologie um Lehramt in Konflikt*. Freiburg 1977, s. 17-45. Weinzierl, Erika (Hrsg.): *Der Modernismus*. Graz-Wien-Köln 1974. 409 s. Weiss, Otto: *Der Modernismus in Deutschland. Ein Beitrag zur Theologiegeschichte*. Regensburg 1995. 632 s. Týž: *Modernismus und Antimodernismus im Dominikanenorden. Zugleich ein Beitrag zum „Sodalitium Pianum“*. Regensburg 1998. 302 s. Týž: *Sicut mortui*. In: *Antimodernismus und Modernismus in der katholischen Kirche*. Paderborn-München-Wien-Zürich 1998, s. 42-63. – Nový poměr k exegezi zaujal 2. vatikánský koncil v dogmatické konstituci „Die Verbum“. Srov. Brechter,

Pokud jde o vnější dimenzi reakce církve na novou dobu, je jasné, že se musela bránit adekvátními a dané době odpovídajícími prostředky, musela používat ty mechanismy, jež jí dal k dispozici demokratický stát. Proto se musela přizpůsobit a chtě nechtě zapojit do politiky a budovat politické struktury, politické strany a s nimi spojené satelitní organizace. Vztah mezi církví a politickými stranami nebyl přirozeně takto prvoplánový, nelze jej interpretovat jako založení strany k ochraně církve, ale jejich posláním byl pochopitelně tak jako u každé jiné politické strany boj o moc, v jehož rámci a podle své síly, sama nebo s politickými spojenci, prosazovala programové požadavky katolického tábora, směřující v první řadě k ochraně katolíků a zajištění jejich občanských práv v náboženské oblasti. Katolickým poslancům bylo uloženo iniciovat a podporovat takovou legislativu, která bude směřovat k budování katolického státu a katolické společnosti.

Pokud jde o postoje agrárních kněží, v první řadě Františka Jana Kroihera jako nejvýraznějšího představitele katolického agrarismu, vidíme v nich předchůdce a předobraz takového pohledu na řešení vztahu mezi státem a církví,²⁸ jaký je vlastní zřejmě převládající většině současných představitelů české katolické církve (a nejen jí) a také konstruktivních příslušníků politických elit, inspirovaných názory západoevropských badatelů, teologů nebo publicistů píšících na toto téma.²⁹ Dnes už téměř klasik, současný myslitel José Casanova říká, že moderní pluralitní společnost je se státní církví neslučitelná, pléduje pro odluku od státu, která církev dělá svobodnou, autonomní a nezávislou. Přestává být služkou státu, ustupuje z politiky a začíná skutečně sloužit člověku. Má pevné místo v občanské společnosti dané svým významem, proto ji musí respektovat jak stát, tak také ostatní složky společnosti.³⁰ Český církevní historik Jiří Hanuš uvádí, že ještě v polovině 20. století se zdálo, že církevní požadavek, aby náboženství a církevní nauka byly uznány za ideový základ společnosti (idea tzv.

Heinrich Suso u.a. (Hrsg): *Lexikon für Theologie und Kirche. Anhänge, Bd. 2, 2. Aufl. Das Zweite Vatikanische Konzil. Konstitutionen, Dekrete und Erklärungen.* Freiburg-Basel-Wien 1967, 497-583. PESCH, Otto Hermann: *Das Zweite Vatikanische Konzil. Vorgeschichte – Verlauf – Nachgeschichte.* Würzburg 2001, s. 168 n, 272 n.

²⁸ Srov. stanovisko 2. Vatikánského koncilu, např. Pesch, Otto Hermann: *Das Zweite Vatikanische Konzil. Vorgeschichte – Verlauf – Nachgeschichte.* Würzburg 2001, s. 339-342 – člověk nepatří státu.

²⁹ Srov. Listl, Joseph: *Základy současných vztahů mezi státem a církví v moderních západních demokraciích.* <http://spcp.prf.cuni.cz/1-10/lis.htm>, staženo 26. 9. 2006

³⁰ Srov. Müller, Karel: *Češi a občanská společnost.* Praha 2003. 271 s. Vošahlíková, Pavla: *Formování občanské společnosti ve 2. polovině 19. a na počátku 20. století.* Praha 1993. 70 s. Táž: *Formování občanské společnosti v Čechách.* Praha 1993. 12 s. Kořalka, Jiří: *Češi v habsburské říši a v Evropě 1815-1914.* Praha 1996. 354 s. Pithart, Petr: *Občanská společnost a stát.* In: *Demokracie a ústavnost.* Praha 1999, s. 238-245. Habermas, Jürgen: *Strukturální přeměna veřejnosti. Zkoumání jedné kategorie občanské společnosti.* Praha 2000. 418 s. Šamalík, František: *Občanská společnost v moderním státě.* Brno 1995. 279 s. Loewenstein, Bedřich: *Projekt moderny. O ducha občanské společnosti.* Praha 1995. 296 s. Brokl, Lubomír: *Hledání občanské společnosti.* Praha 2002. 101 s.

křesťanského státu) je a zůstane neotřesený. Zásadní zlom však přinesl 2. vatikánský koncil (1962-1965) svým Prohlášením o náboženské svobodě,³¹ *Dignitatis humanae*.³² Královéhradecký biskup Dominik Duka si myslí, že u nás „díky Bohu dochází k obnově laického státu...“ a pléduje pro vytvoření kooperativního vztahu mezi státem a církví: „Kooperace předpokládá ze strany církve i státu neutralitu a respektování svobody vyznání a jejich projevů. [...] Domnívám se, že přátelská odluka a kooperační model jsou si velmi blízké...“³³ Stejného názoru je i předseda Ekumenické rady církví Vladislav Volný, který v roce 2003 prohlásil:

Uvědomujeme si, že žijeme v demokratickém státě, který musí být neutrální ve věcech náboženských. Neutrální však neznamená proticírkevní nebo protikřesťanský. [...] Stát a církve se považují za partnery a v oblasti obecného dobra společnosti se navzájem podporují, pomáhají si a slouží. Tento vztah je pro společnost prospěšný...³⁴

Zatímco tedy odluka církve od státu a laická společnost je současností v podstatě akceptována, zdá se, že daleko složitější je problém politického katolicismu, jež Krojher a jeho druhové řešili tvrzením, že politická strana založená na konfesijní bázi je zbytečná, neboť vtahuje náboženskou problematiku do politiky, zneužívá ji k politické agitaci a nátlaku, stává se jí prostředkem k dosažení politických cílů; především však zájmy katolíků mohou hájit a také

---

³¹ Hanuš, Jiří: *Historie a perspektivy vztahu církve a státu*. <http://cepin.cz/czl/prednaska.php?ID=428>, staženo 26. 9. 2006. Jedin, Hubert: *Kleine Konziliengeschichte*. Freiburg-Basel-Wien 1978, s. 168-169. Alberigo, Giuseppe (Hrsg.): *Geschichte des Zweiten Vatikanischen Konzils (1959-1965)*. Bd. 4. Mainz-Leuven 2006, s. 627-643. Gutschera, Herbert – Maier, Joachim – Thierfeld, Jörg: *Geschichte der Kirchen*. Freiburg-Basel-Wien 2003, s. 348. Mayeur, Jean-Marie (Hrsg.): *Die Geschichte des Christentums*. Religion-Politik-Kultur. Bd. 13. Krisen und Erneuerung (1958-2000). Freiburg-Basel-Wien 2002, s. 90-91. Steimer, Bruno (Hrsg.): *Lexikon der Kirchengeschichte*. Bd. 2. Freiburg-Basel-Wien 2001, s. 1719. Pesch, Otto Hermann: *Das Zweite Vatikanische Konzil. Vorgeschichte – Verlauf – Nachgeschichte*. Würzburg 2001, s. 306-310. Seckler, Max: *Religionsfreiheit und Toleranz. Die Erklärung über die Religionsfreiheit des Zweiten vatikanischen Konzils im Kontext der kirchlichen Toleranz- und Intoleranz-Doktrinen*. Theologische Quartalschrift (Tübingen) 175, 1995, s. 1-18. Alberigo, Giuseppe u.a (Hrsg.): *Geschichte der Konzilie*. Vom Nicaenum bis zum Vaticanum II. Düsseldorf 1993, s. 460. – Srov. k tomu Kretschmer, Michal: *Církev a stát – poznámky k textu Romana Jocha*. <http://www.distance.cz/rocnik7/cislo1/06.htm>, staženo 26. 9. 2006.

³² Text je otištěn latinsky v *Acta Apostolicae Sedis* 58, 1966, s. 929-946. Německý text s obsáhlým komentářem Pietra Pavana viz Brechter, Heinrich Suso u.a. (Hrsg.): *Lexikon für Theologie und Kirche*. Anhänge, Bd. 2, 2. Aufl. Das Zweite Vatikanische Konzil. Konstitutionen, Dekrete und Erklärungen. Freiburg-Basel-Wien 1967, s. 703-748.

³³ Duka, Dominik: *Přátelská odluka a kooperace jsou si blízké*. <http://cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=427>, staženo 26. 9. 2006

³⁴ <http://tisk.cirkev.cz/z-domova/predseda-erc-ke-vztahu-cirkev-stat.html>, staženo 26. 9. 2006

hájí další občanské politické strany. Není pochyb o tom, že tzv. klerikalismus nemá s českým politickým katolicismem dlouho nic společného. Zůstává pouze otázkou, zda za situace, kdy základní podněty vedoucí ke zformování katolických politických stran³⁵ zřejmě pominuly, poměr mezi společností a státem je narovnan a občanská společnost do velké míry funkční, není konfesijní stranotvorný princip zastaralý a zda proces laicizace společnosti by neměl být dovršen i v tomto ohledu.

Zbývá ještě poslední problém, který jsme si však vytvořili sami položením úvodní řečnické otázky, resp. názvem příspěvku řešícím příslušnost katolického kněze k agrárnímu hnutí. F. J. Kroiher tuto záležitost vyřešil svým životním dílem vlastně za nás. My však musíme dodat, že v tomto případě se jednalo o kněze liberálně orientovaného, který v postavení mezi Scilou a Charybdou mohl obstát jen díky nezměrné toleranci a snášenlivosti. V dané životní situaci, kdy se chtěl angažovat ve veřejném životě, v politice, volil mezi dvěma zly. Zdá se, že o agrární se mu jevilo jako přijatelnější.

Summary

Can a Catholic Priest Be a Member of the Agrarian Party? Notes on the Life of František Jan Kroiher

The paper reflects the fact that a Catholic faction existed within the Czech Agrarian Party before the WW I. Represented by a group of Roman Catholic clergymen, it was headed by F. J. Kroiher, a priest from Southern Bohemia, who was to become a Senator of the Czechoslovak National Assembly in the interwar period. Soon after a Catholic peasants' corporation had come into existence, the said group got involved in an argument with the press voicing the opinions of Catholic political parties in Bohemia. The media polemic between the two antagonistic groupings of the Catholic clergy resulted in a stormy exchange of views on some elementary issues, e.g., the relationship between the State and Church, ideological bearings of the society, and the existence of the political Catholicism. Priests adherent to the Agrarian Party advocated the separation of Church and State and promoted ideas of a secular civic society that would make confessionally oriented political parties unneeded. While such views were perceived as too liberal and incompatible with the official Church teaching in the Catholic milieu of the early 1900s, today - after the 2nd Vatican Council and subsequent changes of Church attitudes - they sound plausible enough (except for those concerning political parties). The study of the then controversies is intermingled with

---

³⁵ Srov. Hofmann, Robert: *Geschichte der deutschen Parteien*. Von der Kaiserzeit bis zur Gegenwart. München-Zürich 1993, s. 94-97.

reminiscences of the life and work of F. J. Krojher, a man who played an important role in the modern development of the Czech Church and politics.

Prof. PhDr. PaedDr. Pavel Marek, Dr. Pracuje jako vedoucí Katedry politologie a evropských studií Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Zabývá se moderními českými dějinami se zaměřením na přelom 19. a 20. století, dějinami politického stranictví, problematikou českého katolicismu, zejména katolického modernismu a politického katolicismu. Je autorem několika desítek odborných studií, článků a recenzí, zabývá se i editorskou činností. Napsal i několik monografií, např. *Karel Dostál-Lutinov* (s L. Soldánem, 1998), *Apologetové nebo kacíři* (1999), *Od Katolické moderny k českému církevnímu rozkolu* (s V. Červeným a J. Lachem, 2000), *České schisma* (2000), *Mons. František Světlík* (s M. Traplem, 2001), *Český katolicismus 1890-1914* (2003), *Pravoslavní v Československu 1918-1942* (2004), *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918-1924)* (2005) aj.

Kontakt:

Filozofická fakulta Univerzity Palackého, katedra politologie a evropských studií, Křížkovského 12, 771 80 Olomouc.

e-mail: marekpa@tiscali.cz